

Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset 2023

Marke Hietanen-Peltola
Johanna Ahvalo
Johanna Jahnukainen

OHJAUS 9/2023

Ohjaus 9/2023

Marke Hietanen-Peltola, Johanna Ahvalo & Johanna Jahnukainen

Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset 2023

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

© Kirjoittajat ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-408-082-8 (verkkojulkaisu)

ISSN 2323-4172 (verkkojulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-082-8>

Helsinki 2023

Lukijalle

Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto ovat perinteisesti huolehtineet lasten ja koululaisten hyvinvoinnista sekä kasvun ja kehityksen seurannasta. Palveluja on jatkuvasti kehitetty vastaamaan lasten, nuorten ja perheiden ajankohtaisia tarpeita, mikä näkyy myös palvelujen lainsäädännöllisten tehtävien tarkentamisena.

Nyt jo 100-vuotiaan lastenneuvolan tehtäväkenttä on muuttunut infektio- ja heikon ravitsemuksen torjumisesta kohti vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen ja perheiden tukemista. Kouluterveydenhuollossa lasten ja nuorten mielenterveyden edistäminen ja tukeminen ovat keskeinen osa arkityötä. Tuen tarpeisiin voidaan tarttua varhaisesti terveystarkastuksissa. Ammattilaisten ajankäytön tulee mahdollistaa myös tuen tarpeisiin vastaamisen eli palveluissa tulee olla valmius tarvittavien lisä- ja seurantakäyntien tarjoamiseen.

Yksilöllisen tuen tarjoaminen lapselle, oppilaalle ja perheelle tarvitsee usein tuekseen monialaista työtä. Kouluterveydenhuolto on osa opiskeluhoitoa, jossa monialainen työ on oppilaan auttamisen lähtökohdalla ja eri alojen ammattilaiset helposti saatavilla yhteistyöhön. Myös lastenneuvoloissa tehdään monialaista työtä kunkin lapsen ja perheen tarpeen mukaisesti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) lainsäädännöllisiin tehtäviin sisältyvät sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan sekä opiskeluhoitopalvelujen kansallinen ohjaus ja kehittäminen (Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta 668/2008, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Syksyllä 2022 sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antoi THL:lle tehtäväksi laatia uudet laskelmat lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoituksista. Palvelujen henkilöstömitoitussuositukset olivat jo lähes kaksikymmentä vuotta vanhat, ja ne eivät enää olleet sopivia ammattilaisten nykyiseen työnkuvaan.

Mitoituslaskemien tekemisessä on hyödynnetty monipuolisesti tietoa palvelujen järjestämisestä, työn sisällöistä ja lasten ja nuorten tuen tarpeista. Tietoa on koottu rekistereistä, kansallisista seurannoista ja tiedonkeruista terveyskeskuksille, työntekijöille ja oppilaille. Vuosien aikana palvelujen ammattilaisilta ja esihenkilöiltä sekä palvelujen järjestäjiltä saatu tieto on osaltaan muodostanut kuvaa palvelujen toimintatavoista, tarpeista ja haasteista. Työn käynnistys- ja valmisteluvaiheessa on yhdessä STM:n kanssa kuultu Kymenlaakson ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueiden lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon ammattilaisia ja esihenkilöitä. Kiitämme heitä lämpimästi yhteistyöstä.

Suosituksen mukainen henkilöstömitoitus mahdollistaa asiakaslähtöisen ja tarpeenmukaisen palvelun toteutumisen hyvinvointialueilla.

Helsingissä 3.4.2023

Marke Hietanen-Peltola, ylilääkäri, THL

Johanna Ahvalo, aluekoordinaattori, THL

Johanna Jahnukainen, kehittämisspäällikkö, THL

Sisälllys

Lukijalle.....	3
Sisälllys	5
Henkilöstömitoitussuositukset lastenneuvolaan ja kouluterveydenhuoltoon	6
Taustaa ja perustelut.....	7
Henkilöstömitoituksen laskentaperusteet.....	9
Miten suositusta sovelletaan?.....	11
Lastenneuvolan henkilöstömitoituslaskelma 2023	12
Kouluterveydenhuollon henkilöstömitoituslaskelma 2023	15
Lähteet.....	19

Henkilöstömitoitussuositukset lastenneuvolaan ja kouluterveydenhuoltoon

Uudet lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoituskalkelmat muuttavat työntekijäkohtaisia lapsi- ja oppilasmääriä. Palvelujen uudet henkilöstömitoitussuositukset ovat:

- Lastenneuvolassa suositeltu lapsimäärä on terveydenhoitajalla 320 ja lääkäriä 2270.
- Kouluterveydenhuollossa suositeltu oppilasmäärä on terveydenhoitajalla 460 ja lääkäriä oppilasmäärä pysyy ennallaan, 2100 oppilasta päätoimista kokoaikaista lääkäriä kohden.

Uudet ja vanhat suositukset on kuvattu taulukossa 1.

Taulukko 1. Lapsi- ja oppilasmäärät uusissa ja vanhoissa henkilöstömitoitussuosituksissa

	uusi 2023	vanha vuodelta 2004
lastenneuvola terveydenhoitaja	320	400
lastenneuvola lääkäri	2 270	2 800
kouluterveydenhoitaja	460	600
koululääkäri	2 100	2 100

Laskennassa käytetyt työn sisällöt ja reunaehdot on kuvattu yksityiskohtaisesti jäljempänä tässä julkaisussa.

Taustaa ja perustelut

Työ lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa muuttui merkittävästi vuonna 2009, kun valtioneuvoston asetuksessa neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä ehkäisevästä suun terveydenhuollosta tarkennettiin palvelujen sisältöä ja toimintatapoja (VNA 380/2009, nykyisin 338/2011). Terveystarkastusten määriä, ajankohtia ja niiden sisältöjä tarkennettiin ja yhdenmukaistettiin kansallisesti. Muun muassa vanhempien ja koko perheen hyvinvointi ja sen tukeminen tulivat keskeiseksi osaksi molempien palvelujen työtä. Lisäksi täsmennettiin tarpeenmukaisesti tarjottavaa erityistä tukea ja yhteistyötä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun kanssa. Tarve ehkäisevien palvelujen vahvistamiseen syntyi, kun 1990-luvun laman seurauksena karsittiin ehkäiseviä palveluja. Samanaikaisesti lasten, nuorten ja perheiden tarpeet kasvoivat ja niihin vastaamisessa oli puutteita. Alueelliset erot palveluissa olivat suuria.

Palvelujen järjestämistä tuettiin kansallisesti valtionavustuksilla ja uutta henkilöstöä palkattiin lasten, nuorten ja perheiden ehkäiseviin peruspalveluihin. Kansallisia henkilöstömitoitussuosituksia ei kuitenkaan tässä yhteydessä tarkistettu suhteessa uudenlaiseen työhön. Nopeasti kävi ilmi, että entisten suositusten mukainen henkilöstöresurssi ei mahdollistanut uuden asetuksen mukaista toimintaa. Lisäksi vuonna 2013 säädetty oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) toi koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon uusia tehtäviä osana laajempaa opiskeluhuollon kokonaisuutta.

Myöhemmin osa ehkäisevien palvelujen henkilöstömitoitussuosituksista päivitettiin. Äitiysneuvolan uudet henkilöstömitoitukset laadittiin kansallisen äitiyshuollon asiantuntijaryhmän toimesta vuonna 2013 (Klemetti ja Hakulinen 2013) ja opiskeluterveydenhuollon mitoitussuosituksia laati sosiaali- ja terveysministeriö vuonna 2021 (STM 2021). Opiskeluhuollon kuraattorien ja psykologien henkilöstömitoituksista on säädetty oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa vuonna 2021 (muutos 16.12.2021/1146).

Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon tähän asti voimassa olleet suositukset on laadittu vuonna 2004 (STM 2004, STM ja Kuntaliitto 2004) eli ennen asetuksen 380/2009 antamista.

Koronaepidemian jälkimainingeissa olemme jälleen hyvin samanlaisessa tilanteessa kuin 90-luvun laman jälkeen; lasten, nuorten ja perheiden tuen tarpeet ovat lisääntyneet ja epidemian hoito aiheutti ehkäiseviin palveluihin heikennyksiä, jotka ovat osin vielä korjaamatta (Mölläri ym. 2023, Hietanen-Peltola ym. 2022b). Nuorten mielenterveysoireilun lisääntyminen ja lasten- ja nuorisopsykiatrisen hoidon ruuhkautuminen näkyvät entistä suurempina tuen tarpeina opiskeluhuoltopalveluissa, myös kouluterveydenhuollossa (Hietanen-Peltola ym. 2022c).

Vaikka vuonna 2009 annetun asetuksen myötä lasten, nuorten ja perheiden ehkäisevien palvelujen henkilöstöresurssit aluksi kohenivat, on myönteinen kehitys nyt osin pysähtynyt ja jopa kääntynyt päinvastaiseen suuntaan (Wiss ym. 2021 ja 2022). Alueelliset erot henkilöstöresursseissa ovat isoja ja terveystarkastukset eivät toteudu kattavasti (Mölläri ym. 2023, Hietanen-Peltola ym. 2022a, Wiss ym. 2021 ja 2022). (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Keskimääräiset työntekijäkohtaiset lapsi- ja oppilasmäärät lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa vuosina 2019 ja 2021. Suluissa hyvinvointialueiden minimi ja maksimit. (Wiss ym. 2021 ja 2022)

Vuosi	Lapsimäärä lastenneuvolassa (hyvinvointialueiden minimi – maksimi)		Oppilasmäärä kouluterveydenhuollossa (hyvinvointialueiden minimi – maksimi)	
	Terveydenhoitaja	Lääkäri	Terveydenhoitaja	Lääkäri
2019	326	2 643	453	3 256
2021	318 (217–414)	2 455 (1 576–3 811)	487 (376–625)	3 529 (2 040–7 768)

Myös mahdollisuudet saada tarpeenmukaisia lisä- tai seurantakäyntejä lastenneuvolasta ja kouluterveydenhuollosta vaihtelevat (Hakulinen ym. 2022). Lapset, nuoret ja perheet eivät ole yhdenvertaisessa asemassa palvelujen saannissa, vaikka palvelujen tehtävät on määritelty lainsäädännössä yksityiskohtaisesti. Alueelliset erot lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstöresursseissa näyttäytyvät asiakkaille alueellisina eroina palvelujen saannissa sekä niiden sisällössä ja laadussa.

Uudet suositukset on laadittu varmistamaan lastenneuvola- ja kouluterveydenhuoltopalvelujen kansallista yhdenvertaisuutta uudessa tilanteessa, jossa järjestämisvastuu palveluista on hyvinvointialueilla. Nyt annetut henkilöstömitoitussuositukset ovat lastenneuvolan terveydenhoitajan ja lääkärin sekä kouluterveydenhuollon terveydenhoitajan osalta lähellä taulukossa 2 esitettyä henkilöstöresurssin kansallista keskiarvoa. Kouluterveydenhuollon lääkärin mitoitussuositusta ei muutettu.

Henkilöstömitoituksen laskentaperusteet

Mitoituslaskelmissa on huomioitu lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon terveydenhoitajan ja lääkärin työn kokonaisuus kaikkine tehtävineen. Osa tehtävistä on yhdistetty isompiin kokonaisuuksiin, kuten lisä-, seuranta- ja tukikäynnit, jotka pitävät sisällään sekä erityisen tuen tarpeen käynnit, somaattiset seurantakäynnit, rokotuskäynnit, raskauden ehkäisyyn liittyvät käynnit kouluterveydenhuollossa sekä muut yksilökohtaisen tarpeen mukaisesti sovitut käynnit. Kokouksiin käytetty aika on arvioitu oletuksella, että pääosa kokouksista järjestetään etäkokouksina, eikä matkoihin juurikaan kulu aikaa. Palvelujen kehittämistyö sisältyy kokouksille varattuun aikaan.

Mitoituslaskelmissa on erityisesti huomioitu

- terveystarkastusten toteuttaminen asetuksen 338/2011 mukaisesti
- yksilöllisiin tarpeenmukaisiin käynteihin varatun ajan riittävyys
- mahdollisuus tarpeenmukaiseen monialaiseen työhön
- terveystarkastusten koordinoinnin vaatima aikaresurssi
- aiempiin potilasasiakirjoihin ja muihin esitetietoihin perehtymiseen ja kirjaamiseen tarvittava aika määräaikaisissa terveystarkastuksissa
- kouluterveydenhuollon ammattilaisten yhteisöllinen opiskeluhoitotyö.

Terveystarkastuksiin varattava aika sovitaan paikallisesti

Mitoituslaskelmassa työntekijälle terveystarkastuksiin varattu aika on kuvattu taulukossa 3. Ajoissa on huomioitu lapsen, oppilaan ja perheen asiaan perehtyminen aikaisempien potilaskertomustietojen sekä kerättyjen esitetietojen pohjalta ennen tapaamisen alkua. Myös kirjaamiseen on varattu aikaa. Asiakkaan tapaamisaika on siis lyhyempi kuin työntekijälle varattu aika.

Kunkin tarkastuksen laskennallinen aika on muodostettu Äitiys- ja lastenneuvolan sekä kouluterveydenhuollon valtakunnallisen seurantatutkimuksen vuosien 2012 ja 2016–2017 tietojen (Hakulinen-Viitanen ym. 2014, Hietanen-Peltola ym. 2019a) sekä palveluissa toimivien ammattilaisten muissa yhteyksissä antamien tarkastusaikatietojen pohjalta. Tämän taustatiedon lisäksi tarkastusten laskennallisissa aikaosuuksissa on huomioitu kunkin tarkastuksen sisältö, joka on kuvattu NEUKO-tietokannassa ([Terveysportti/NEUKO](#)).

Mitoitussuosituslaskelmassa käytetyt terveystarkastusten ajalliset kestot on määritelty vain suosituksen laskennallisiin tarpeisiin. Niiden ei ole tarkoitus jäykästi ohjata tarkastuksiin varattua tai asiakkaan ammattilaisilta saamaa aikaa arjen työssä. Myöskään asetuksessa ei määritellä tarkastusten ajallista kestoa vaan niistä voidaan sopia paikallisesti sisällöllisen työnjaon, alueellisten tarpeiden ja henkilöstömitoitussuosituksen antamien mahdollisuuksien puitteissa.

Lastenneuvolan laskelmassa on käytetty kaikkien taulukossa 3 kuvattujen lastenneuvolatarkastusten keskiarvoaikaa.

Tarkastusten toteuttamistapa (yhteistarkastukset / erilliset terveydenhoitaja- ja lääkäritapaamiset) on kuvattu taulukoissa vain laskentatavan avaamiseksi ja käytännön toteutus voidaan sopia paikallisesti.

Kouluterveydenhuollon laskelmassa oletusarvona on, että työntekijän oppilasmäärä jakautuu tasaisesti vuosiluokille 1–9.

Taulukko 3. Mitoituslaskelmassa käytetty tarkastukseen varattu aika eri ikävaiheissa ja luokilla minuutteina

Ikä/ luokkataso	Terveydenhoitajan aika (asiakastapaamisen aika)	Terveydenhoitajan ja lääkärin yhteinen aika (asiakastapaamisen aika)	Lääkärin aika (asiakastapaamisen aika)	Asiakkaalle yhteensä
Lastenneuvola				
1–4 vk	60 (50)			50
4–6 vk	45 (35)		30 (20)	55
2 kk	60 (50)			50
3 kk	60 (50)			50
4 kk	45 (35)		30 (20)	55
5 kk	60 (50)			50
6 kk	60 (50)			50
8 kk	45 (35)		30 (20)	55
10 kk (tarv.)	30 (25)			25
1 v	60 (50)			50
1 ½ v	60 (50)		30 (20)	70
2 v	60 (50)			50
3 v	60 (50)			50
4 v	90 (75)		30 (20)	95
5 v	90 (75)			75
6 v	60 (50)			50
laskelmassa käytetty ka.	60		30	
Kouluterveydenhuolto				
1 lk.	40 (30)	40 (30)		60
2, 3, 4 lk.	40 (30)			30
5 lk.	20 (15)	40 (30)		45
6 lk.	40 (30)			30
7 lk.	50 (40)			40
8 lk.	40 (30)		40 (30)	60
9 lk.	40 (30)			30

Työntekijän käytettävissä oleva työaika

Mitoituslaskelmat on tehty suhteessa työntekijän käytössä olevaan vuosityöaikaan.

Käytettävissä olevaa vuosityöaikaa vähentävät

- koulutuspäivät, lääkäreillä 10 ja terveydenhoitajilla 8 päivää vuodessa, kuten äitiysneuvolan suosituksissa (Klemetti & Hakulinen toim. 2013)
- keskimääräiset sairaspäivät (Työterveyslaitos, Kunta 10 -tutkimus 2019 ja Lääkäriliitto)
- arkipyhät
- vuosiloman aikainen poissaolo kouluterveydenhuollossa.

Kouluterveydenhuollon työ rytmittyy kouluvuoden mukaisesti, jolloin myös työntekijöiden vuosilomat ajoittuvat pääosin koulun loma-aikoihin. Tämä tukee palvelujen saatavuutta tutuilta työntekijöiltä lukukauden aikana. Lastenneuvolan laskelmat perustuvat oletukseen vuosilomasijaisesta. Lastenneuvolan terveystarkastusten tulee sijoittua täsmällisesti suunniteltuun ajankohtaan, etenkin pienemmillä lapsilla.

Ruoka- ja kahvitauot on huomioitu kohdentamalla niihin mitoituslaskelmassa 2,5 tuntia viikossa (ruokatauko 20 min / pvä ja kahvitauko 10 min / pvä).

Käytettävissä olevan työajan laskutapa on avattu palvelukohtaisesti taulukoissa 4, 6, 8 ja 10.

Miten suositusta sovelletaan?

Suosituksien koskevat hyvinvointialueen laskennallisia keskiarvoja terveydenhoitaja- ja lääkärimitoituksista lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa ja kuvaavat työn toteuttamiseen tarvittavan työntekijäresurssin minimiä. Suosituksen yksikkönä on lapsi- ja oppilasmäärät kokoaikaisen työntekijän vuoden työaikaa eli henkilötyövuotta kohti. Osa-aikaisesti palvelussa toimivilla määrät suhteutetaan työaikaosuuteen. Lastenneuvolan mitoitus suositus perustuu oletukseen, että vuosiloman ajaksi on sijainen sekä terveydenhoitajalla että lääkäriellä. Jos näin ei ole, on se huomioitava työntekijän lapsimäärässä.

Paikallisesti sovitaan, miten työntekijäkohtaisissa mitoituksissa huomioidaan

- useat työskentelytoimipisteet ja työaikana kuljettavat matkat
- maahanmuuttajataustaiset asiakkaat ja erityisesti tarve tulkin käytölle tapaamisissa
- alueiden sosioekonomiset erot
- työskentely useammalla palvelusektorilla tai koulutusasteella.

Mitoitussuositus on laskettu palvelun lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Jos paikallisesti sovitaan, että palvelussa tehdään myös sairaanhoidollisia tehtäviä, esim. ADHD-diagnostiikka ja kontrollit kouluterveydenhuollossa, on se huomioitava työntekijöiden suosituksia pienempinä asiakas- tai oppilasmäärinä.

Lastenneuvolan henkilöstömitoituskalkelma 2023

Lastenneuvolan henkilöstömitoitussuositus on yksi terveydenhoitaja 320 lasta kohti ja yksi lääkäri 2270 lasta kohti. Kalkelma perustuu oletukseen, että vuosiloma on sijaistettu kummallakin ammattilaisella.

Taulukoissa 4 ja 6 on nähtävissä kalkelma ammattilaisten käytössä olevasta työajasta. Taulukot 5 ja 7 sisältävät yksityiskohtaiset kalkelmat eri tehtäviin käytettävästä työajasta.

Tarkennuksia lastenneuvolan mitoituskalkelmaan

Lisä-, seuranta- ja tukikäynnit

Mitointukalkelmassa on terveydenhoitajille varattu lisäkäynteihin 25 % asiakastyöajasta ja lääkäreille 20 %. Määrä vaihtelee kuitenkin asiakaskunnan rakenteesta ja paikallisista eroista riippuen.

Etäasiointi ja asiakaskohtainen toimistotyö

Kalkelmassa on huomioitu asiakastyöhön sisältyvät puhelut ja sähköiset yhteydenotot. Terveydenhoitajan työajassa ei kuitenkaan ole huomioitu puhelinajanvaraukseen käytettävää työaikaa, koska se usein hoidetaan keskitetysti.

Taulukko 4. Lastenneuvolan terveydenhoitajan työajan taustatiedot

Viikkoja vuodessa		52,14 viikkoa / vuosi
Työtunteja	päivässä 7,65 h viikossa 38,25 h	1 994,36 tuntia / vuosi
Käytettävää työaikaa vähentää		
vuosiloma (sijaistettu)	-0 päivää	-0 h
arkipyhät	-9 päivää	-68,85 h
sairaspäivät	-16,33 päivää / vuosi	-124,92 h
täydennyskoulutus	-8 päivää / vuosi	-61,20 h
Työaikaa yhteensä / vuosi		1 739,39 h 45,47 viikkoa

Taulukko 5. Mitoitustalaskelma lastenneuvolan terveydenhoitajan työhön

Lastenneuvolan mitoitussuositus 1 terveydenhoitaja / 320 lasta		
Työn sisältö	Laskennallinen aika	Tuntia/vuosi
Asiakastyö		
Terveystarkastukset		
Terveystarkastusten koordinointi (sis. suunnittelu, viestintä, ajanvaraukset, esitietojen kokoaminen, suunnitteluun liittyvä yhteistyö)	3 tuntia / viikko	136,42
Terveystarkastusten toteuttaminen (sis. perehtyminen asiakirjoihin ja kirjaukset)	tarkastuksen laskennallinen ka. kesto 60 min	734,00
Yhteensä		870,42
Muu asiakastyö		
Lisä-, seuranta- ja tukikäynnit , (sis. kirjaaminen)	lisäkäynteihin varataan 25 % asiakastyöajasta	247,26
Etäasiointi ja toimistotyö (sis. puhelut, sähköinen asiointi, poisjääneiden jäljitys yms.)	3 tuntia / viikko	136,42
Monialainen yhteistyö (konsultaatiot, verkostokokoukset ym.)	3 tuntia / viikko	136,42
Yhteensä		520,10
Asiakastyö yhteensä		1 390,52
Muut työaikaan sisältyvät toimet		
Toimistotyö (esim. lääke-, väline- ja tarviketilaukset, työajan suunnittelu ja seuranta, opiskelijoiden ohjaus)	2 tuntia / viikko	90,95
Kokoukset (ei asiakastyöhön liittyvät, ml. yksikkökokous, työnohjaus ja matkat)	3 tuntia / viikko	136,42
Ruoka- ja kahvitaumat	2,5 tuntia / viikko	113,69
Muut toimet yhteensä		341,06
Kaikki työn sisällöt yhteensä / vuosi		1 731,58 (jää 7,81)

Taulukko 6. Lastenneuvolan lääkärin työajan taustatiedot

Viikkoja vuodessa		52,14 viikkoa / vuosi
Työtunteja	päivässä 7,65 h viikossa 38,25 h	1 994,36 tuntia / vuosi
Käytettävää työaikaa vähentää		
vuosiloma (sijaistettu)	-0 päivää	-0 h
arkipyhät	-9 päivää	-68,85 h
sairaspäivät	-8 päivää / vuosi	-61,20 h
täydennyskoulutus	-10 päivää / vuosi	-76,50 h
Työaikaa yhteensä / vuosi		1 787,81 tuntia 46,74 viikkoa

Taulukko 7. Mitoitustalaskelma lastenneuvolan lääkärin työhön

Lastenneuvolan mitoituslaskelma 1 lääkäri / 2270 lasta		
Työn sisältö	Laskennallinen aika	Tuntia/vuosi
Asiakastyö		
Terveystarkastukset		
Terveystarkastusten koordinointi (sis. suunnittelu, esitietojen kokoaminen, suunnitteluun liittyvä yhteistyö)	1 tunti / viikko	46,74
Terveystarkastusten toteuttaminen (sis. perehtyminen asiakirjoihin ja kirjaukset)	tarkastuksen laskennallinen ka. kesto 30 min	805,00
Yhteensä		851,74
Muu asiakastyö		
Lisä-, seuranta- ja tukikäynnit , (sis. kirjaaminen)	lisäkäynteihin varataan 20 % asiakastyöajasta	203,32
Etäasiointi ja toimistotyö (sis. puhelut, sähköinen asiointi, poisjääneiden jäljitys yms.)	3 tuntia / viikko	140,22
Monialainen yhteistyö (konsultaatiot, verkostokokoukset ym.)	3 tuntia / viikko	140,22
Yhteensä		483,76
Asiakastyö yhteensä		1 335,5
Muut työaikaan sisältyvät toimet		
Toimistotyö (esim. työajan suunnittelu ja seuranta, opiskelijoiden ohjaus)	3 tuntia / viikko	140,22
Kokoukset (ei asiakastyöhön liittyvät, ml. yksikkökokous, työnohjaus ja matkat)	4 tuntia / viikko	186,96
Ruoka- ja kahvitaot	2,5 tuntia / viikko	116,85
Muut toimet yhteensä		444,03
Kaikki työn sisällöt yhteensä / vuosi		1 779,53 (jää 8,28)

Kouluterveydenhuollon henkilöstö- mitoitustaselma 2023

Kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositus on yksi terveydenhoitaja 460 oppilasta kohti ja yksi lääkäri 2100 oppilasta kohti. Laskelma perustuu oletukseen, että ammattilaisten vuosilomaa ei ole sijaistettu.

Taulukoissa 8 ja 10 on nähtävissä laskelma ammattilaisten käytössä olevasta työajasta. Taulukot 9 ja 11 sisältävät yksityiskohtaiset laskelmat eri tehtäviin käytettävästä työajasta.

Tarkennuksia kouluterveydenhuollon mitoitustaselmaan

Lisä-, seuranta- ja tukikäynnit

Vuoden 2021 Kouluterveyskyselyssä 4.–5.-luokkalaisista 40 % ja 8.–9.-luokkalaisista 32 % ilmoitti lukuvuoden aikana asioineensa terveydenhoitajalla muuten kuin terveystarkastuksessa. Lääkärillä muuten kuin terveystarkastuksessa oli asioinut 22 % 8.–9.-luokkalaisista. (Kouluterveyskysely 2021.)

Laskelmassa pyrittiin luomaan edellytykset sille, että ammattilaisten olisi aina tarvittaessa mahdollista sopia tarpeenmukainen lisäkäynti oppilaalle. Terveydenhoitajille on laskettu yksi 30 minuutin mittainen tarpeenmukainen vastaanotto 40 %:lle ja lääkärille kolmasosalle oppilaista (aika sisältää myös perehtymisen ja kirjaamisen). Arjessa työntekijän tarvitsema aikaresurssi tarpeenmukaiseen käyntiin vaihtelee paljon käynnin luonteen mukaisesti, esimerkiksi rokotuskäynti on nopea kertakäynti, kun taas mielenterveyspulmissa voidaan tarvita useampia pitkiäkin tapaamisia. Nyt ammattilaisille allokoitu 30 minuutin käynti on luotu vain laskennan perusteeksi, ei ohjeeksi tarpeenmukaisen käynnin pituudesta.

Työajan käyttö tarpeenmukaiseen asiointiin on seurannoissa lisääntynyt ajan myötä. Myös oppilaiden yksilöllisten tuen tarpeiden tiedetään lisääntyneen.

Vuoden 2016–2017 kansallisessa seurannassa terveydenhoitajat ilmoittivat varaavansa lisäkäynteihin keskimäärin 17 % työajasta ja ammattilaiset arvioivat 15 % oppilaista olevan kouluterveydenhuollon erityisen tuen piirissä (Hietanen-Peltola ym. 2019b).

Vuonna 2020 pystyi 70 % terveyskeskuksista järjestämään lisäkäynnin kouluterveydenhoitajalla aina ja 29 % melkein aina (Hakulinen ym. 2022). Vastaavat osuudet koululääkärin lisäkäynneille olivat 35 % ja 39 %. Terveydenhoitajat arvioivat käyttäneensä 20 % vastaanottoajasta lisäkäynteihin. (Hakulinen ym. 2022)

Opiskeluhoitopalvelujen OPA 2022 -tiedonkeruussa kouluterveydenhoitajat ilmoittivat lukuvuoden 2021–2022 aikana käyttäneensä keskimäärin 30 % ja lääkärit 15 % asiakastyöajasta muihin kuin terveystarkastuskäynteihin (Hietanen-Peltola ym. 2022c).

OPA 2022 -tiedonkeruussa kouluterveydenhoitajat arvioivat tarpeenmukaisesta asiointista 15 %:n ja lääkärit 45 %:n liittyvän mielenterveysongelmiin (Hietanen-Peltola ym. 2022c).

Kodin ulkopuolella on sijoitettuna 1,2 % 7–12-vuotiaista ja 2,7 % 13–17-vuotiaista lapsista (Lastensuojelurekisteri, THL).

Peruskoululaisista 23 % on erityisen tai tehostetun oppimisen tuen piirissä, 6 % ei ole Suomen kansalaisia ja 10 %:lla on äidinkieli muu kuin suomi tai ruotsi (Opetushallinnon tilastopalvelu, OPH).

Tuen ja tarpeenmukaisen asiointin tarpeesta kertovat myös kouluterveyskyselyn tulokset. 4.–5. luokan oppilaista ylipainoisten osuus on 25 %, mielialaan liittyviä ongelmia on 22 %:lla ja vähintään lievää ahdistusoireilua 25 %:lla oppilaista. 8.–9.-luokkalaisista ylipainoisia oli 26 %, kohtalaiseen tai vaikeaan ahdistuneisuuteen viittaavaa oireilua 19 %:lla ja vähintään 2 viikkoa kestänyttä masennusoireilua 24 %:lla. (Kouluterveyskysely 2021.)

Yhteisöllinen opiskeluhooltotyö

Yhteisöllinen työ sisältyy kaikkien opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten tehtäviin. Suosituksessa on varattu yhteisölliseen työhön aikaa terveydenhoitajalle 15 % ja lääkäriille 4 % työajasta. OPA 2022 -tiedonkeruussa yhteisölliseen työhön käytetyn työaikaosuuden mediaani oli terveydenhoitajilla 10 % (kvartiiliväli 5–10) ja lääkäriillä 2 % (kvartiiliväli 0–5) (Hietanen-Peltola ym. 2022c).

Taulukko 8. Kouluterveydenhoitajan työajan taustatiedot

Viikkoja vuodessa		52,14 viikkoa / vuosi
Työtunteja	päivässä 7,65 h viikossa 38,25 h	1 994,36 tuntia / vuosi
Käytettävää työaikaa vähentää		
vuosiloma (ei sijaista)	-31 päivää	-237,15 h
arkipyhät	-9 päivää	-68,85 h
sairaspäivät	-16,33 päivää / vuosi	-124,92 h
täydennyskoulutus	-8 päivää / vuosi	-61,20 h
Työaikaa yhteensä / vuosi		1 502,24 tuntia 39,27 viikkoa

Taulukko 9. Mitoitustalvelma kouluterveydenhoitajan työhön

Kouluterveydenhoitajan mitoitussuositus 1 terveydenhoitaja / 460 oppilasta		
Työn sisältö	Laskennallinen aika	Tuntia/vuosi
Asiakastyö		
Terveystarkastukset		
Terveystarkastusten koordinointi (sis. suunnittelu, viestintä, ajanvaraukset, esitietojen kokoaminen, opettajayhteistyö)	3,5 tuntia / viikko	137,45
Terveystarkastusten toteuttaminen (sis. perehtyminen asiakirjoihin ja kirjaukset)	- 1 lk. 40 min + 40 min yhdessä lääkärin kanssa - luokilla 2, 3, 4, 6, 8 ja 9 40 min - 5 lk. 20 min + 40 min lääkärin kanssa - 7 lk. 50 min	366,26
Yhteensä		503,71
Muu asiakastyö		
Avoimet vastaanotot (sis. tapaturmat)	1 tunti / päivä yhteensä 5 tuntia / viikko	196,35
Lisä-, seuranta- ja tukikäynnit , ml. raskauden ehkäisyn käynnit (sis. kirjaaminen)	yksi käynti 40 %:lle oppilaista, 30 min	92,00
Etäasiointi ja toimistotyö (sis. puhelut, sähköinen asiointi yms.)	2 tuntia / viikko	78,54
Monialainen yhteistyö (konsultaatiot, verkostokokoukset, monialainen asiantuntijaryhmä ym.)	3,5 tuntia / viikko	137,45
Yhteensä		504,34
Asiakastyö yhteensä		1 008,05
Yhteisöllinen työ		
Yhteisöllinen opiskeluhoitotyö (opiskeluhoitoryhmä ja muu yhteisöllinen työ)	5,75 tuntia / viikko (15 % työajasta)	225,80
Muut työaikaan sisältyvät toimet		
Toimistotyö (esim. lääke-, väline- ja tarviketilaukset, työajan suunnittelu ja seuranta)	1,25 tuntia / viikko	49,09
Kokoukset (ei asiakastyöhön liittyvät, ml. yksikkökokous, työnohjaus ja matkat)	3 tuntia / viikko	117,81
Ruoka- ja kahvituot	2,5 tuntia / viikko	98,18
Muut toimet yhteensä		265,08
Kaikki työn sisällöt yhteensä / vuosi		1 498,93 (jää 3,31)

Taulukko 10. Koululääkärin työajan taustatiedot

Viikkoja vuodessa		52,14 viikkoa / vuosi
Työtunteja	päivässä 7,65 h viikossa 38,25 h	1 994,36 tuntia / vuosi
Käytettävää työaikaa vähentää		
vuosiloma (ei sijaista)	-31 päivää	-237,15 h
arkipyhät	-9 päivää	-68,85 h
sairaspäivät	-8 päivää / vuosi	-61,20 h
täydennyskoulutus	-10 päivää / vuosi	-76,50 h
Työaikaa yhteensä / vuosi		1 550,66 tuntia 40,54 viikkoa

Taulukko 11. Mitoituslaskelma koululääkärin työhön

Koululääkärin mitoitussuositus 1 lääkäri / 2 100 oppilasta		
Työn sisältö	Laskennallinen aika	Tuntia/vuosi
Asiakastyö		
Terveystarkastukset		
Terveystarkastusten koordinointi (sis. suunnittelu, esi-tietojen kokoaminen, opettajayhteistyö)	1 tunti / viikko	40,54
Terveystarkastusten toteuttaminen (sis. perehtyminen asiakirjoihin ja kirjaukset)	1, 5 ja 8 lk. (= 1/3 oppilaista eli 700:lle) 40 min	466,67
Yhteensä		507,21
Muu asiakastyö		
Lisä-, seuranta- ja tukikäynnit , ml. raskauden ehkäisyn käynnit (sis. kirjaaminen)	yksi käynti 1/3 oppilaista, 30 min	350,00
Etäasiointi ja toimistotyö (sis. puhelut, lähetteet, todistukset, lab.tulokset, jatkosuunnitelmat, yms.)	4 tuntia / viikko	162,16
Monialainen yhteistyö (konsultaatiot, verkostokokoukset, monialainen asiantuntijaryhmä ym.)	3,5 tuntia / viikko	141,89
Yhteensä		654,05
Asiakastyö yhteensä		1 161,26
Yhteisöllinen työ		
Yhteisöllinen opiskeluhoitotyö (opiskeluhoitoryhmä ja muu yhteisöllinen työ)	1,5 tuntia / viikko (4 % työajasta)	60,81
Muut työaikaan sisältyvät toimet		
Toimistotyö (esim. työajan suunnittelu ja seuranta)	1 tuntia / viikko	40,54
Kokoukset (ei asiakastyöhön liittyvät, ml. yksikkökokous, työnohjaus ja matkat)	4,5 tuntia / viikko	182,43
Ruoka- ja kahvitauot	2,5 tuntia / viikko	101,35
Muut toimet yhteensä		324,32
Kaikki työn sisällöt yhteensä / vuosi		1 546,39 (jää 4,27)

Lähteet

- Hakulinen T, Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J, Vaara S (2022) Poikkeavat olosuhteet - tutut palvelut: Äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon seurantatutkimus 2021. THL Raportti 5/2022 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-890-3>
- Hakulinen-Viitanen T, Hietanen-Peltola M, Bloigu A, Pelkonen M (2014) Äitiys- ja lastenneuvolatoiminta sekä kouluterveydenhuolto. Valtakunnallinen seuranta 2012. THL, Raportti 12/2014. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-159-4>
- Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J, Ervasti E, Vaara S (2022a). Terveystarkastusten toteutuminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa lukuvuonna 2020–2021 – Kouluterveyskyselyn tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 11/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-830-9>
- Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J, Laitinen K, Vaara S (2022b) Opiskelijoiden kasvavat ongelmat ja koronan heikentämät palvelut edelleen arkea opiskeluhuoltopalveluissa – OPA 2022 -seurannan tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 32/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-898-9>
- Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J, Laitinen K, Vaara S (2022c) Kohti yhteistä työtä hyvinvointialueilla- Opiskeluhuoltopalvelujen seuranta OPA 2022. THL Raportti 11/2022 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-931-3>
- Hietanen-Peltola M, Vaara S, Hakulinen T, Merikukka M. (2019a) Kouluterveydenhuollon terveystarkastukset – sisällöt yksilöllisiä, järjestämistavat vaihtelevat. Tutkimuksesta tiiviisti 26, 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-375-5>
- Hietanen-Peltola M, Vaara S, Hakulinen T, Merikukka M. (2019b) Tuen järjestäminen ja yhteistyö kouluterveydenhuollossa – työn edellytyksissä kehitettävää. Tutkimuksesta tiiviisti 27, 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-376-2>
- Klemetti R ja Hakulinen T (toim.) (2013) Äitiysneuvolaopas. Suosituksia äitiysneuvolaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Opas 29/2013 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-972-5>
- Laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta 668/2008, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080668>
- Mölläri K, Hauhio N, Hakulinen T, Hietanen-Peltola M (2023) Terveystarkastusten ja muiden käyntien toteumat äitiys- ja lastenneuvolassa vuonna 2021 sekä kouluterveydenhuollossa lukuvuonna 2021–2022 Lasten ja nuorten terveystarkastuksia tehtiin edelleen vähemmän kuin ennen koronaepidemian alkua, Tilastoraportti 04/2023, THL, 14.02.2023 <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023021326862>
- NEUKO-tietokanta, THL & Duodecim, Terveysportti, <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/nko>
- Opetushallinnon tilastopalvelu, <https://vipunen.fi/fi-fi/esi-ja-perusopetus>
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2021) Opiskeluterveydenhuollon opas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:14 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9695-3>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2004) Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriö, Oppaita 2004:14 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504227303>
- Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto 2004, Kouluterveydenhuollon laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:8 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504225962>
- THL, Kouluterveyskysely 2021, <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku?g=186>
- THL, Lastensuojelurekisteri, <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku?g=354>
- Työterveyslaitos, Kunta- ja hyvinvointialan henkilöstön seurantatutkimus (FPS) <https://www.ttl.fi/tutkimus/hankkeet/kunta-ja-hyvinvointialan-henkiloston-seurantatutkimus-fps>
- Wiss K, Hakulinen T, Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J, Saari V. (2022) Äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstövoimavarat 2004–2021. Tutkimuksesta tiiviisti 60, joulukuu 2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-992-4>
- Wiss K, Hakulinen T, Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J, Saari V. (2021) Äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstövoimavarat terveyskeskuksissa 2004–2019. Tutkimuksesta tiiviisti 45, elokuu 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-701-2>